

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Er referens
U2026/00023

Vår handläggare
Helené Lackenbauer

Remissvar gällande (2025:123) Skärpta villkor för friskolesektorn – ytterligare förslag

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på betänkandet:

FOI välkomnar i huvudsak de förslag som presenteras i SOU 2025:123. Utredningen innebär en betydande förstärkning av etableringsprövning, ägar- och ledningskontroll, ekonomisk transparens samt tillsyn och sanktionsmöjligheter. De föreslagna åtgärderna minskar utrymmet för ekonomiskt motiverade missbruk och försvårar möjligheten att bedriva verksamhet genom icke-transparenta ägarstrukturer. Sammantaget bidrar detta till att minska risken för oseriösa aktörer och ekonomiskt missbruk inom friskolesektorn.

Samtidigt bedömer FOI att förslagen inte fullt ut adresserar de säkerhetsrisker som tidigare identifierats av FOI i analyser av utländskt ägande och antagonistisk påverkan i utbildningsväsendet. Särskilt kvarstår risker kopplade till ideologisk påverkan, långsiktiga påverkansoperationer som kan undergräva demokratiska värden och bristande systematisk säkerhetssamverkan.

Behov av kompletterande åtgärder

Av kapitel 7.1. framgår det att sedan 2025 kan Center mot våldsbejakande extremism bistå andra myndigheter med fördjupad granskning av verksamheter som kan antas ha kopplingar till våldsbejakande extremism eller anti-demokratiska aktörer. Vidare noterar FOI att det föreligger ett förslag, som remitterats, om möjligheten för myndigheter att begära utdrag ur misstankeregistret. FOI bedömer att trots den

genomförda respektive föreslagna reformen kvarstår flera strukturella sårbarheter. FOI:s bedömning och riskbild rör främst möjligheten att påverka elevers demokratiska värderingar på ett sätt som det kan vara svårt att förhindra, eftersom det inte finns stöd i lagstiftningen.

Skollagens karaktär av ramlagstiftning skapar fortsatt tolkningsutrymme som kan utnyttjas för ideologisk påverkan inom lagens gränser. Förslagen innehåller inget uttryckligt krav på säkerhetsprövning av ägare eller ledning med avseende på antagonistiska kopplingar. Det saknas förslag om tillsynsmyndigheten Skolinspektionens skyldighet att samverka med andra relevanta myndigheter, exempelvis SÄPO eller Polisen. Möjligheten att identifiera verkliga huvudmän med komplexa internationella ägarstrukturer är fortsatt begränsad.

Med utgångspunkt i FOI:s regeringsuppdrag, risk med utländska investeringar och ägande i svenskt utbildningsväsende 2022, kan följande övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet för att fullt ut möta identifierade risker:

- Införande av säkerhetsprövning av huvudmän och ägare.
- Förtydligad samverkansskyldighet mellan tillsynsmyndighet och relevanta säkerhetsmyndigheter.
- Utvecklade verktyg för att bedöma och ingripa vid systematisk påverkan som underminerar skolans demokratiuppdrag.
- Förbättrade möjligheter att klarlägga internationella ägarstrukturer.

Avslutande bedömning

SOU 2025:123 utgör ett viktigt och välkommet steg mot ökad stabilitet och kontroll inom friskolesektorn. Förslagen stärker systemets motståndskraft mot ekonomiskt missbruk och oseriösa aktörer.

För att även möta mer långsiktiga och strategiska säkerhetshot krävs dock ytterligare åtgärder. Lagstiftningen bör därför kompletteras med ett tydligare säkerhetsperspektiv så att utbildningsväsendet fullt ut skyddas mot antagonistisk påverkan, oavsett om den är ekonomiskt eller ideologiskt motiverad.

Datum

2026-03-23

Beteckning

FOI-2026-443

Detta remissvar har beslutats av överdirektör Lena Nyberg efter föredragning av forskningsledare Helené Lackenbauer. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Malek Finn Khan, stabschef Niclas Karlsson och handläggare Pär Eriksson deltagit.

Lena Nyberg

Helené Lackenbauer

Sändlista:

u.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till u.gv.remissvar@regeringskansliet.se

För kännedom:

fo.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se

Internt FOI:

Registrator

GD-sekreterare

Stabschef

Chefsjurist

Avdelningschef Försvarsanalys